

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สัญญาลิสซิง เป็นสัญญาไม่มีชื่ออย่างหนึ่ง และไม่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจลิสซิง เป็นธุรกิจประเภทการบริการจัดหาเงินทุน (Financing) โดยฝ่ายที่ต้องการทรัพย์สินที่เป็นเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่างๆ ในการประกอบกิจการแต่ไม่มีเงินลงทุนซื้อ ได้ไปติดต่อขอให้บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจ หรือสถาบันการเงินให้เป็นผู้ลงทุนซื้อทรัพย์สิน ที่เป็นเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่างๆ มา แล้วทำสัญญาให้ฝ่ายที่ต้องการใช้ทรัพย์สินนั้นเช่าทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์ โดยชำระค่าเช่าเป็นรายเดือน และเมื่อสิ้นสุดสัญญาเช่าแล้ว ก็สามารถมีสิทธิเลือกซื้อเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เช่าได้ในราคาที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้า ซึ่งราคาที่ซื้อขายกันนั้นจะมีมูลค่าน้อยกว่าราคาทรัพย์สิน โดยสัญญาดังกล่าวนั้นเรียกว่าสัญญาเช่าแบบลิสซิง หรือสัญญาลิสซิง

จากการศึกษาแนวคิดและวิวัฒนาการของสัญญาลิสซิงในกฎหมายของประเทศต่างๆ จะเห็นได้ว่าได้มีการยอมรับว่า สัญญาลิสซิง เป็นเอกเทศสัญญาซึ่งแยกต่างหากจากสัญญาเช่าทรัพย์สิน สัญญาเช่าซื้อ และสัญญาซื้อขายแบบมีเงื่อนไข โดยลักษณะของสัญญาลิสซิงจะมีได้ในทรัพย์สินหลายประเภท ส่วนใหญ่จะเป็นสังหาริมทรัพย์ ทั้งสังหาริมทรัพย์ที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น รถยนต์ อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และสังหาริมทรัพย์ที่ใช้ในการประกอบวิชาชีพอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม เช่น เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต จึงทำให้ในบางประเทศมีการทำสัญญาลิสซิงจำกัดอยู่เฉพาะแต่ทรัพย์สิน ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจในทางอุตสาหกรรม และทางพาณิชยกรรมเท่านั้น และมีลักษณะเป็นการให้ความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนในการลงทุนในการประกอบธุรกิจ (Financial Lease) ทำให้การทำสัญญาลิสซิงมีถูกจำกัดประเภทของทรัพย์สิน และจำกัดในคุณสมบัติของผู้ให้เช่าและผู้เช่า ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับ อนุสัญญาว่าด้วยลิสซิงทางการเงินระหว่างประเทศ.ศ.1988 (UNIDROIT Convention on International Financial Leasing ,1988) แล้วพบว่า อนุสัญญาดังกล่าวไม่ได้กำหนดจำกัดประเภทของทรัพย์สินและคุณสมบัติของผู้ให้เช่า และผู้เช่าไว้ ดังนั้นผู้ให้เช่าหรือผู้เช่าจึงเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ และก็ไม่ได้จำกัดประเภทของทรัพย์สินเอาไว้

นอกจากนี้ยังได้บัญญัติกำหนดสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญาไว้ ดังนั้นจึงเป็นการยืนยันว่า สัญญาลิสซึ่งเป็นเอกเทศสัญญาประเภทใหม่ ที่เกิดขึ้นในธุรกิจการเงินจึงไม่นำหน้าที่และความรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์ และสัญญาเช่าซื้อ มาใช้บังคับกับสัญญาลิสซึ่งอีกต่อไป

จากการศึกษาความหมายของสัญญาลิสซึ่งทั้งตามกฎหมายต่างประเทศ และตามกฎหมายของไทยตามประกาศกระทรวงการคลัง และประกาศอธิบดีกรมสรรพากร และความเห็นของนักวิชาการ ทำให้ทราบความหมายและสาระสำคัญของสัญญาลิสซึ่งดังต่อไปนี้

1. เป็นสัญญาให้เช่าสังหาริมทรัพย์ชนิดหนึ่ง
2. ผู้ให้เช่า (Lessor) เป็นผู้มีหน้าที่ในการติดต่อและซื้อทรัพย์สินจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายตามความต้องการใช้ทรัพย์สินของผู้เช่า (Lessee)
3. ผู้เช่า (Lessee) เป็นผู้ใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในทางอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรมของตน มีหน้าที่ชำระค่าเช่าตามอัตราที่ตกลงกัน และมีหน้าที่ในการบำรุงรักษาซ่อมแซม และประกันภัยทรัพย์สิน
4. เป็นสัญญาที่มีกำหนดระยะเวลาในการเช่าครอบคลุมระยะเวลาส่วนใหญ่ของอายุการใช้งานของทรัพย์สิน และผู้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเช่าก่อนครบอายุการเช่าไม่ได้
5. เมื่อสิ้นสุดสัญญาเช่า ผู้เช่ามีสิทธิซื้อทรัพย์สินที่เช่าเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองตามราคาที่ได้ตกลงกันไว้ หรือส่งคืนทรัพย์สินที่เช่า หรือทำสัญญาเช่าต่อ แล้วแต่จะตกลงกันไว้ในสัญญา

เมื่อพิจารณาจากความหมาย และสาระสำคัญของสัญญาลิสซึ่งแล้ว สัญญาลิสซึ่งเป็นสัญญาไม่มีชื่ออย่างหนึ่ง ที่คู่สัญญาสามารถที่จะตกลงทำสัญญากันอย่างไรก็ได้ ที่เป็นการไม่ขัดต่อกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา และหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แต่เนื่องจากหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสัญญาลิสซึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัติไว้ และไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นการเฉพาะ เมื่อมีการทำสัญญาลิสซึ่งแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาลิสซึ่งดังนี้

1. สถานะในทางกฎหมายของสัญญาลิสซึ่ง

สัญญาลิสซึ่งเป็นชื่อที่เกิดจากการประกอบธุรกิจลิสซึ่ง ซึ่งเป็นธุรกิจที่ให้บริการทางการเงินอย่างหนึ่ง และไม่มีกฎหมายบัญญัติความหมายของสัญญาลิสซึ่งไว้เป็นการเฉพาะ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาลิสซึ่งตามประกาศกระทรวงการคลัง และ

ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร ก็เป็นหลักเกณฑ์ที่ไม่ได้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระสำคัญของสัญญาลิสซิง โดยเป็นหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจลิสซิงของสถาบันการเงิน และสิทธิประโยชน์ในทางภาษีของผู้ประกอบธุรกิจลิสซิง

สัญญาลิสซิงเกิดจากการแสดงเจตนาของคู่สัญญา โดยหลักแล้วจะบังคับตามเจตนาภายในใจที่แสดงออกมาโดยชัดแจ้ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 171 กล่าวคือถ้าคู่สัญญาแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งว่าประสงค์ที่จะผูกพันกันตามสัญญาลิสซิง ก็ต้องบังคับไปตามเจตนาของคู่สัญญา ซึ่งการแสดงเจตนาที่จะผูกพันตามสัญญาลิสซิงนั้นคู่สัญญาจะต้องแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งว่าผู้ให้เช่าตกลงให้ผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่เช่า ตามระยะเวลาที่ตกลงกันไว้แน่นอน โดยผู้เช่าตกลงที่จะชำระค่าเช่าเป็นงวดๆ และเมื่อสิ้นสุดสัญญาเช่าให้สิทธิผู้เช่าในการเลือกที่จะซื้อทรัพย์สินที่เช่าเป็นกรรมสิทธิ์ โดยต้องชำระราคาทรัพย์สินอีกจำนวนหนึ่ง หรือจะทำสัญญาเช่าต่อหรือเลิกสัญญาและส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าคืนก็ได้ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาลิสซิง โดยหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาลิสซิงดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์ตามหลักกฎหมายของต่างประเทศ แต่ในประเทศไทยไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาลิสซิงแต่ก็สามารถที่จะทำสัญญาลิสซิงได้ตามหลักอิสระในทางแพ่งและหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

และหากคู่สัญญาไม่ได้แสดงเจตนาโดยชัดแจ้งว่าประสงค์จะผูกพันกันตามสัญญาลิสซิงแล้ว เช่น ผู้ประกอบธุรกิจไม่ได้บอกกล่าวอะไรเลย หรือหัวหน้าบริษัทไม่ได้ระบุว่า เป็นสัญญาอะไร หรือทำสัญญาด้วยวาจา ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับผู้บริโภคเกิดขึ้นแล้ว โดยการทำสัญญาดังกล่าวผู้ประกอบธุรกิจไม่ได้บอกกล่าวว่าจะทำสัญญาอะไร แต่มีป้ายชื่อบอกให้ทราบว่าเป็นการทำธุรกิจลิสซิง และผู้บริโภคก็ไปทำสัญญาโดยเอาทรัพย์สินจากผู้ประกอบธุรกิจไปใช้ก่อน แล้วมีการผ่อนชำระราคาเป็นงวดๆ โดยผู้บริโภคไม่รู้ว่า เป็นการทำสัญญาอะไร เป็นต้น ซึ่งกรณีดังกล่าวการที่จะบังคับให้เป็นไปตามเจตนาของคู่สัญญานั้น เมื่อมีการแสดงเจตนาไม่ชัดแจ้งว่าประสงค์จะผูกพันตามสัญญาลิสซิงหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องบังคับให้เป็นไปตามเจตนาที่แสดงออกมา ซึ่งบุคคลโดยทั่วไปอาจเข้าใจว่า การตกลงเช่าผูกพันในลักษณะดังกล่าวเป็นการทำสัญญาซื้อขายผ่อนส่ง ดังนั้นจึงต้องบังคับให้เป็นไปตามสัญญาซื้อขายผ่อนส่งตามเจตนาของคู่สัญญา

และในกรณีเมื่อสัญญาลิสซิงเกิดขึ้นแล้วการที่จะบังคับให้เป็นไปตามสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญาในกรณีที่ไม่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาจะบังคับอย่างไรตามหลักกฎหมายใดซึ่งในกรณีดังกล่าวยังไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยในเรื่องสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญา

ตามสัญญาลิสซิง แต่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2763/ 2551 ได้วินิจฉัยถึงสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญา ในกรณีของหน้าที่ของผู้เช่าที่ต้องชำระค่าเช่าเป็นงวดๆตามสัญญาลิสซิง

2. ปัญหาทางกฎหมายเมื่อมีการทำสัญญาลิสซิงเกิดขึ้นแล้ว

ปัญหาว่าสัญญาลิสซิงเป็นสัญญาประเภทใด

จากการศึกษาความเห็นของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ก็ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสัญญาลิสซิงว่าเป็นสัญญาประเภทใด ชนิดใด โดยมีการให้ความเห็นไว้แตกต่างกัน สามารถสรุปได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. เห็นว่าเป็นเอกเทศสัญญาหรือเป็นสัญญาที่ไม่มีชื่อ
2. เห็นว่าเป็นสัญญาเช่าทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา

537 และ

3. เห็นว่าเป็นสัญญาเช่าชื่อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572

ซึ่งในประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้เขียนมีความเห็นว่า แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาลิสซิงไว้โดยชัดแจ้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่สัญญาลิสซิงก็สามารถที่จะทำได้ตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา

และเมื่อพิจารณาจากความหมายของสัญญาลิสซิง ตามหลักกฎหมายของต่างประเทศ สามารถแบ่งได้ 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่เห็นว่าสัญญาลิสซิงเป็นสัญญาที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาสองฝ่าย คือ คือ lessor (ผู้ให้เช่า) กับ lessee (ผู้เช่า) ซึ่งได้แก่ประเทศอังกฤษ

และกลุ่มที่เห็นว่าสัญญาลิสซิง เป็นสัญญาที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาสามฝ่าย คือ lessor (ผู้ให้เช่า) กับ lessee (ผู้เช่า) และ supplier (ผู้จัดส่งอุปกรณ์สินค้าหรือผู้ผลิต) ซึ่งได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยลิสซิงทางการเงินระหว่างประเทศ ค.ศ.1988 (UNIDROIT Convention on International Financial Leasing,1988) ด้วย

ผู้เขียนมีความเห็นว่า สัญญาลิสซิง เป็นสัญญาที่มีลักษณะพิเศษ โดยเฉพาะเป็นสัญญาที่มีคู่สัญญาสามฝ่ายและมีการกอนิติสัมพันธ์ระหว่าง lessor (ผู้ให้เช่า) กับ lessee (ผู้เช่า) และ supplier (ผู้จัดส่งอุปกรณ์สินค้าหรือผู้ผลิต)แต่สัญญาลิสซิงที่เกิดขึ้นจริงนั้น จะมีคู่สัญญาแค่สองฝ่าย ระหว่าง lessor (ผู้ให้เช่า) กับ lessee (ผู้เช่า) โดยฝ่ายที่สาม supplier (ผู้จัดส่งอุปกรณ์สินค้าหรือผู้ผลิต) ซึ่งมีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สิน อาจจะมีหรือไม่ก็ได้ เพราะว่าผู้ให้เช่าสามารถจัดหาทรัพย์สินมาส่งมอบให้แก่ผู้เช่าเอง จึงไม่จำเป็นต้องหาบุคคลฝ่ายที่สามมาทำหน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สิน แต่ในทางธุรกิจหากผู้ประกอบการลิสซิงเป็นสถาบันการเงิน หรือนิติบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิต ย่อมไม่มีสินค้าหรืออุปกรณ์ไว้ในความ

ครอบครอง ฉะนั้นผู้ประกอบการธุรกิจจึงต้องสั่งให้บุคคลที่สาม ซึ่งเป็นผู้ประกอบการ
เกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น มีหน้าที่ในการส่งมอบให้กับผู้เช่าแบบลิสซิง จึงทำให้สัญญาลิสซิง
เป็นสัญญาที่มีคู่สัญญาสามฝ่าย ดังนั้นจึงควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายมาใช้กับ
สัญญาลิสซิงเป็นการเฉพาะ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าสัญญาลิสซิงเป็นเอกเทศสัญญาอีก
ลักษณะหนึ่ง สัญญาลิสซิงไม่ใช่การให้เช่าทรัพย์สิน แต่เป็นการให้สินเชื่อแก่ผู้ใช้บริการ โดย
มีหลักเกณฑ์เฉพาะที่ไม่สามารถจะนำเอาหลักเกณฑ์อื่นมาใช้ได้

ผู้เขียนจึงขอเสนอ ให้มีการบัญญัติกฎหมายมาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิง
โดยเฉพาะ โดยบัญญัติ คำนิยามความหมายของ “สัญญาลิสซิง” หมายความว่า สัญญาที่
บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือเป็นผู้จัดหาทรัพย์สิน นำทรัพย์สินนั้นออกให้บุคคลอื่นได้
ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น ด้วยการชำระค่าลิสซิงตอบแทนในการใช้หรือการ
ได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินตามระยะเวลาที่ตกลงกัน โดยเมื่อสิ้นสุดสัญญาแล้ว บุคคลที่
ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สิน มีสิทธิในการเลือก ซื้อทรัพย์สิน ทำสัญญาลิสซิงต่อ
หรือส่งมอบทรัพย์สินนั้นคืน และบัญญัติคำนิยามคู่สัญญาในสัญญาลิสซิงใหม่ให้
แตกต่างไปจาก สัญญาเช่าและสัญญาเช่าซื้อ โดยใช้คำว่า “ผู้ให้ลิสซิง” (Lessor) แทนคำ
ว่า “ผู้ให้เช่า” หรือผู้ให้เช่าในสัญญาลิสซิง หมายความว่า บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่
เข้าทำสัญญาลิสซิงในฐานะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือเป็นผู้จัดหาทรัพย์สิน

ใช้คำว่า “ผู้ลิสซิง” (Lessor) แทนคำว่าผู้เช่าหรือผู้เช่าในสัญญาลิสซิงหมายความว่า
ว่าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่เข้าทำสัญญาลิสซิงในฐานะเป็นผู้ใช้หรือผู้ได้รับประโยชน์
ในทรัพย์สิน

และใช้คำว่า “ค่าลิสซิง” แทนคำว่า “ค่าเช่า” หมายความว่า จำนวนเงินที่ผู้ลิสซิง
ต้องชำระให้กับผู้ประกอบการหรือผู้ให้เช่าตลอดระยะเวลาของสัญญา เพื่อตอบแทน
การใช้ประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินที่เช่า โดยคิดจากอัตราค่าใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน
รวมทั้งผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการจะได้รับตามประเพณีทางการค้า

ปัญหาการนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1,2 มาใช้
บังคับกับสัญญาลิสซิงโดยการตีความสัญญา

ผู้เขียนเห็นว่า การใช้หลักการตีความสัญญามาใช้กับการตีความสัญญาลิสซิงมี
ข้อจำกัด และมีปัญหาในทางปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรที่จะมีกฎหมายของฝ่ายบริหาร
กำหนดให้การประกอบธุรกิจลิสซิงเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา เพื่อให้มีสัญญามาตรฐาน
(Standard Form Contract) มาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิง ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค(ฉบับที่2) พ.ศ.2541 มาตรา 35 ทวิ โดยการออก

ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญามาควบคุมการประกอบธุรกิจลิสซิ่ง ที่จะต้องใช้สัญญามาตรฐานแล้ว(Standard Form Contract) โดยมีหลักการ คือ ให้การประกอบธุรกิจลิสซิ่งซึ่งเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา เพราะตามปกติประเพณีมีการทำสัญญาลิสซิ่งจะทำเป็นหนังสือ โดยใช้บังคับกับสถาบันการเงินด้วย และในสัญญานั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์เรื่อง วิธีการคำนวณอัตราค่าเช่าและราคาขายทรัพย์สิน วิธีการบอกเลิกสัญญาจะต้องมีการแจ้งบอกกล่าวก่อน หลักเกณฑ์เรื่อง ระยะเวลาในการแสดงเจตนาใช้สิทธิในการซื้อทรัพย์สินเมื่อสัญญาลิสซิ่งสิ้นสุดลง หลักเกณฑ์เรื่อง การดำเนินการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์

และนอกจากนี้ ควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายมาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิ่ง โดยเฉพาะ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติสัญญาลิสซิ่ง โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ ความหมายของสัญญาลิสซิ่ง การทำสัญญาลิสซิ่งต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือโดยไม่ต้องมีแบบของสัญญาลิสซิ่ง การจดทะเบียนการประกอบธุรกิจลิสซิ่ง การตีความสัญญาลิสซิ่ง สิทธิหน้าที่ของผู้ให้ลิสซิ่ง สิทธิหน้าที่ของผู้ลิสซิ่ง ความระงับของสัญญาลิสซิ่ง และสมาคมกำกับผู้ประกอบธุรกิจลิสซิ่ง

โดยหลักการตีความสัญญาลิสซิ่งตามร่างกฎหมายฉบับดังกล่าว นอกจากจะตีความตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) ความสุจริตและเป็นธรรมซึ่งผู้ประกอบการค้าพาณิชย์ที่ดีจะพึงมีและปฏิบัติต่อกัน
- (2) ความสอดคล้องกับมาตรฐานและแนวทางที่ถือปฏิบัติกันอยู่ในวงการค้าพาณิชย์ในประเทศหรือระหว่างประเทศ แล้วแต่กรณี
- (3) ประเพณีทางการค้าที่คู่สัญญาผู้หรือควรจะได้รู้ และแนวทางที่คู่สัญญาเคยปฏิบัติต่อกันมาก่อน
- (4) ความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนของกิจการค้าพาณิชย์ในประเทศหรือระหว่างประเทศแล้วแต่กรณี

ปัญหาการนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะเช่าทรัพย์สิน มาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิ่ง ในฐานะที่เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง

ผู้เขียนเห็นว่า การทำสัญญาลิสซิ่งไม่ต้องกำหนดแบบของสัญญาเอาไว้ แต่สามารถนำหลักเกณฑ์การทำสัญญาเช่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 538 มาบังคับใช้กับสัญญาลิสซิ่ง ในฐานะที่เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่าง

ยิ่งได้ โดยหากเป็นการทำสัญญาลิสซิงในสังหาริมทรัพย์ก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็จะฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้ และถ้าเป็นการทำสัญญาลิสซิงในอสังหาริมทรัพย์ตั้งแต่สามปีขึ้นไป ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาของศาลที่วินิจฉัยว่า สัญญาลิสซิง เป็นสัญญาเช่าทรัพย์ อีกทั้งเมื่อไม่ได้กำหนดแบบของสัญญาลิสซิงไว้แล้ว ก็จะทำให้เกิดผลดีในทางเศรษฐกิจ ทำให้การทำสัญญาลิสซิงได้รับความนิยม เพราะสามารถทำได้ง่าย และได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 538

ผู้เขียนเห็นว่า ผู้ให้เช่า (the lessor) ในสัญญาลิสซิง คือ บุคคล ซึ่งได้แก่บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล ดังนั้นบุคคลธรรมดา และนิติบุคคล ก็สามารถเป็นผู้ให้เช่า (the lessor) ในสัญญาลิสซิงได้ซึ่งเป็นไปตามหลักอิสระในทางแพ่ง และหลักเสรีภาพในการทำสัญญา และเป็นกรนำเอาบทบัญญัติ ความหมายของ ผู้ให้เช่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 537 มาบังคับใช้กับสัญญาลิสซิง ในในฐานะที่เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งได้ แต่ในกรณีของการทำสัญญาลิสซิงของผู้ประกอบธุรกิจลิสซิง ยังมีความจำเป็นต้องมีการควบคุมการประกอบธุรกิจโดยรัฐ เพราะเป็นการให้บริการทางการเงินอย่างหนึ่ง ซึ่งรัฐต้องมีกฎหมายเพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจการให้เช่าทรัพย์สินแบบลิสซิงไว้ต่างหาก

ผู้เขียนเห็นว่า ผู้เช่า หรือ ผู้บริโภค (the Lessee) ในสัญญาลิสซิง คือ บุคคลธรรมดา หรือ นิติบุคคล ที่ต้องการครอบครองและใช้ทรัพย์สินตามสัญญาลิสซิง เพื่อตนเอง ครอบครัว หรือ บุคคลที่อาศัยในครอบครัวเดียวกันนั้น หรือวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ กิจกรรมอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือกิจการบริการอย่างอื่นก็ได้

ปัญหาการนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ลักษณะเช่าชื่อมาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิง ในฐานะที่เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง

ผู้เขียนเห็นว่า สัญญาเช่าชื่อ และ สัญญาลิสซิง ต่างก็เป็นสัญญาเช่าทรัพย์เหมือนกัน และเป็นสัญญาเช่าที่มีวัตถุประสงค์แบบผสม กล่าวคือสัญญาเช่าชื่อเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์แบบผสมระหว่างเช่าทรัพย์ และค้ำเงินของผู้ให้เช่าว่าจะขายทรัพย์สิน ส่วนสัญญาลิสซิงก็เป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ผสมระหว่างเช่าทรัพย์ กับค้ำเงินของผู้เช่าว่าจะซื้อทรัพย์สิน หรือให้สิทธิผู้เช่าในการเลือกซื้อทรัพย์สินที่ให้เช่าเมื่อครบกำหนดสัญญา

นอกจากนี้สัญญาเช่าซื้อและสัญญาลิสซิง ก็เป็นการให้สินเชื่อหรือการให้บริการทางการเงิน หรือการประกอบธุรกิจเหมือนกัน แต่การทำสัญญาเช่าซื้อในทรัพย์สิน เป็นธุรกรรมที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังคงเป็นของผู้ให้เช่าซื้อ (ผู้ขาย) จนกระทั่งผู้เช่าซื้อ(ผู้ซื้อ) ผ่อนชำระค่าเช่าเท่ากับมูลค่าของทรัพย์สินกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็จะโอน มาเป็นของ ผู้เช่าซื้อ (ผู้ซื้อ) ซึ่งจะก่อให้เกิดหลักประกันในการชำระหนี้ (security interest) ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งสัญญาในสัญญาเช่าซื้อนั้น จึงเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อ ส่วนการให้เช่าทรัพย์สินแบบลิสซิง หรือทรัพย์สินในสัญญาลิสซิง ต้องมีใช้ทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ ดังนั้นจึงทำให้สัญญาเช่าซื้อแตกต่างจากสัญญาลิสซิง และสัญญาลิสซิง ก็ไม่ใช่สัญญาเช่าซื้อ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดแบบของสัญญาเช่าซื้อ ไว้ใน มาตรา 572 วรรคสอง บัญญัติว่า “ สัญญาเช่าซื้อนั้นถ้าไม่ทำเป็นหนังสือท่านว่าเป็น โฆษะ “ โดยการทำเป็นหนังสือนั้นต้องมีการลงลายมือชื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย¹ และต้อง ลายลายมือชื่อพร้อมกันในขณะทำสัญญาด้วย มิฉะนั้นสัญญาจะตกเป็นโฆษะ² สัญญา ลิสซิง ไม่มีกฎหมายกำหนดแบบเอาไว้ และสัญญาลิสซิง เป็นเอกเทศสัญญาอย่างหนึ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นบทบัญญัติในเรื่องแบบของ สัญญาเช่าซื้อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 วรรคสอง จึงไม่สามารถนำมาบังคับใช้กับ สัญญาลิสซิงในฐานะที่เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ ใกล้เคียงอย่างยิ่งได้

ประเภทของทรัพย์สินในสัญญา ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งสัญญาในสัญญาเช่าซื้อ และ สัญญาลิสซิง คือ “ทรัพย์สิน” เหมือนกัน ดังนั้นประเภทของทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่ง สัญญาเช่าซื้อและสัญญาลิสซิงจึง ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์

วัตถุประสงค์แห่งสัญญาสัญญาเช่าซื้อจึงมีวัตถุประสงค์ในการโอนกรรมสิทธิ์ด้วย ซึ่งหมายความว่า เมื่อผู้เช่าได้ผ่อนชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนแล้วให้ทรัพย์สินตกเป็น กรรมสิทธิ์แก่ผู้เช่าซื้อตามข้อตกลงเพราะ ผู้เช่าซื้อมีเป้าหมายสุดท้ายคือการได้กรรมสิทธิ์

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 8011/2548 สัญญาเช่าซื้อไม่ทำเป็นหนังสือเป็นโฆษะ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 572 วรรคสอง หมายถึง เจ้าของทรัพย์สินผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อจะต้องลง ลายมือชื่อ ในสัญญาเช่าซื้อด้วยกันทั้งสองฝ่าย สัญญาเช่าซื้อจึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย

² ศนันทกรรณ์ โสภติพันธ์ , คำอธิบายเช่าทรัพย์สิน-เช่าซื้อ , พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน ,2549),น.176.

ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ สัญญาลิสซิ่ง จะมีวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่าแล้ว หากสัญญาลิสซิ่งดังกล่าวผู้เช่าใช้สิทธิซื้อทรัพย์สินโดยทำข้อตกลงกันได้ ข้อตกลงในการซื้อทรัพย์สินดังกล่าวก็สามารถบังคับได้ และทำให้สัญญาลิสซิ่งที่มีข้อตกลงในการซื้อทรัพย์สินดังกล่าว เป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ในการโอนกรรมสิทธิ์ด้วยแต่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะไม่โอนไปทันทีเมื่อสัญญาเช่าสิ้นสุดลง กรรมสิทธิ์จะโอนไปต่อเมื่อมีการตกลงทำสัญญาซื้อขายกัน

ปัญหาการปรับใช้หลักกฎหมายตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา

จากการศึกษาแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา พบว่าศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า สัญญาลิสซิ่ง หรือสัญญาให้เช่าทรัพย์สินแบบลิสซิ่ง หรือ สัญญาเช่า(โดยมีสิทธิเลือกซื้อ) ไม่ใช่สัญญาเช่าซื้อ แต่เป็นสัญญาเช่าทรัพย์สินจึงไม่ต้องติดอากรแสตมป์ โดยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8810/2543(ประชุมใหญ่) ได้วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานและมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินวินิจฉัยตามแนวคำพิพากษาดังกล่าวเรื่อยมา ซึ่งเป็นการวินิจฉัยในประเด็นการติดอากรแสตมป์สัญญาตามประมวลรัษฎากรไม่มีประเด็นข้อพิพาทเรื่องสิทธิหน้าที่ระหว่างคู่สัญญา ต่อมาเมื่อปีพ.ศ.2551 ศาลฎีกาได้มีประเด็นพิพาทเรื่องสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญาในสัญญาลิสซิ่งและศาลได้วินิจฉัยไว้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2763/ 2551 ได้วินิจฉัยถึงสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญา ในกรณีของหน้าที่ของผู้เช่าที่ต้องชำระค่าเช่าเป็นงวดๆตามสัญญาลิสซิ่ง

ปัญหาเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจลิสซิ่ง(Lessor)

การกำหนดสิทธิหน้าที่ และความรับผิดของคู่สัญญาก็เป็นข้อตกลงในสัญญาอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกรณีการตกลงทำสัญญาในเรื่องที่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมาย กำหนดสิทธิหน้าที่และความรับผิดของคู่สัญญาไว้โดยชัดแจ้ง เพราะหากไม่มีการตกลงกำหนดสิทธิหน้าที่และความรับผิดระหว่างคู่สัญญา หรือมีการตกลงกันได้แต่ใช้ถ้อยคำที่ไม่โดยชัดแจ้ง หรือสามารถตีความได้หลายนัย ก็เกิดปัญหาว่า คู่สัญญามีสิทธิหน้าที่และความรับผิดต่อกันอย่างไร และหากจะบังคับให้เป็นไปตามสิทธิหน้าที่และความรับผิดต่อกันแล้วจะนำหลักกฎหมายใดมาใช้บังคับ

ปัญหาเรื่องสิทธิหน้าที่และความรับผิดของคู่สัญญาในสัญญาลิสซิ่ง ก็เป็นอีกประเด็นปัญหาหนึ่งของสัญญาลิสซิ่งเนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติ ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการร่างกฎหมายมาบังคับใช้กับสัญญาลิสซิ่ง และมีบทบัญญัติสิทธิหน้าที่ของผู้ให้เช่าในสัญญาลิสซิ่ง ดังนี้คือ ผู้ให้เช่ามีสิทธิเรียกค่าปรับจากผู้เช่า สิทธิในการบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่า หน้าที่ของผู้ให้เช่าที่จะต้องโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้เช่า การเช่าช่วงและโอนสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาเช่าให้แก่บุคคลอื่น ผู้ให้เช่ามีหน้าที่ในการส่งมอบ

ทรัพย์สินให้แก่ผู้เช่า ผู้ให้เช่ามีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินในสภาพที่ซ่อมแซมดีแล้ว และเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ และ ผู้ให้เช่ามีหน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินที่ไม่ชำรุดบกพร่องในสิทธิ หรือ ไม่ทำให้ผู้เช่าต้องถูกรอนสิทธิ

ปัญหาเรื่องสิทธิ หน้าที่ ของผู้บริโภคในสัญญาลิสซิ่ง (Lessee)

การกำหนดสิทธิหน้าที่ และความรับผิดของผู้สัญญาาก็เป็นข้อตกลงในสัญญาอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกรณีการตกลงทำสัญญาในเรื่องที่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมาย กำหนดสิทธิหน้าที่และความรับผิดของผู้สัญญาไว้โดยชัดแจ้ง เพราะหากไม่มีการตกลงกำหนดสิทธิหน้าที่และความรับผิดระหว่างคู่สัญญา หรือมีการตกลงกันไว้แต่ใช้ถ้อยคำที่ไม่โดยชัดแจ้ง หรือสามารถตีความได้หลายนัย ก็จะทำให้เกิดปัญหาว่า คู่สัญญามีสิทธิหน้าที่และความรับผิดต่อกันอย่างไร และหากจะบังคับให้เป็นไปตามสิทธิหน้าที่และความรับผิดต่อกันแล้วจะนำหลักกฎหมายใดมาใช้บังคับ

ดังนั้นสิทธิหน้าที่ของผู้บริโภคในสัญญาลิสซิ่งที่ควรบัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้บังคับกับสัญญาลิสซิ่งได้แก่ สิทธิของผู้บริโภคหรือผู้เช่าในการบอกเลิกสัญญาฝ่ายเดียว หน้าที่ในการใช้ทรัพย์สินด้วยตนเอง ห้ามนำทรัพย์สินไปให้เช่าช่วง หน้าที่ในการชำระค่าเช่าเป็นงวดๆ บำรุงรักษาและซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่า และการประกันภัยทรัพย์สิน สิทธิของผู้เช่าในการเลือกซื้อทรัพย์สินเมื่อครบกำหนดระยะเวลาเช่า

ปัญหาการสิ้นสุดของสัญญาลิสซิ่ง

การสิ้นสุดของสัญญาลิสซิ่ง เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงการสิ้นสุดของสัญญาลิสซิ่งไว้ ดังนั้นจึงควรบัญญัติกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์การสิ้นสุดของสัญญาลิสซิ่งดังต่อไปนี้

1. การสิ้นสุดของสัญญาลิสซิ่งโดยข้อตกลงในสัญญา
 2. การสิ้นสุดของสัญญาลิสซิ่งโดยการบอกเลิกสัญญา ของผู้ประกอบการธุรกิจลิสซิ่ง เมื่อผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่าตามสัญญาลิสซิ่ง หรือทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นสาระสำคัญ เมื่อผู้เช่าไม่ใช้ทรัพย์สินโดยชอบตาม มาตรา 552 หรือไม่สงวนรักษาทรัพย์สินที่เช่าตาม มาตรา 553 และผู้ให้เช่าได้บอกกล่าวให้ทำให้ถูกต้องแล้วแต่ผู้เช่าไม่ทำ ตามมาตรา 554 โดยจะบอกเลิกสัญญาได้ต่อเมื่อมีการบอกกล่าวให้ผู้เช่าได้ปฏิบัติให้ถูกต้องก่อน และเมื่อผู้เช่านำทรัพย์สินที่เช่าไปให้เช่าช่วงหรือโอนสิทธิการเช่า โดยมีได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่าตาม มาตรา 544 ผู้ให้เช่าบอกเลิกสัญญาเช่าได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าวก่อน
 3. การสิ้นสุดของสัญญาลิสซิ่งโดยการบอกเลิกสัญญาของผู้บริโภค
- เมื่อให้ผู้เช่าไม่มีการส่งมอบทรัพย์สินหรือส่งมอบทรัพย์สินชั้ๆ หรือส่งมอบทรัพย์สินไม่ตรงตามสัญญาลิสซิ่ง เมื่อผู้ให้เช่าส่งมอบทรัพย์สินที่ไม่เหมาะสมแก่การใช้

ประโยชน์ตามมาตรา 548 เมื่อผู้ให้เช่าไม่แก้ไขความชำรุดบกพร่องที่ร้ายแรง เมื่อผู้เช่าได้บอกกล่าวแล้ว ตามมาตรา 551 โดยต้องเป็นความชำรุดบกพร่องที่ร้ายแรงถึงขนาดและได้บอกให้ผู้ให้เช่าซ่อมแซมแล้วแต่ผู้ให้เช่าไม่ทำ เมื่อการซ่อมแซมอันจำเป็นในระหว่างการเช่าของผู้ให้เช่ากินเวลานานเกินสมควร เป็นเหตุให้ทรัพย์สินนั้นไม่เหมาะแก่การใช้ประโยชน์ตามมาตรา 556 เมื่อทรัพย์สินที่เช่าสูญหายบางส่วน และส่วนที่เหลือไม่ได้ประโยชน์ตามสัญญา ตามมาตรา 568 วรรคสอง

4. การสิ้นสุดของสัญญาลิสซิงโดยผลของกฎหมาย

เมื่อสิ้นระยะเวลาที่ตกลงกันได้ โดยไม่ต้องมีการบอกกล่าวล่วงหน้า เมื่อทรัพย์สินที่เช่าสูญหายทั้งหมด เมื่อมีการการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่า เมื่อผู้เช่าที่เป็นนิติบุคคล พ้นสภาพการเป็นนิติบุคคล เลิกประกอบกิจการหรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย

ปัญหาการควบคุมสัญญาลิสซิงเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค

ผู้ศึกษาเห็นว่า หากผู้เช่าในสัญญาลิสซิงหรือสัญญาเช่าแบบลิสซิง ไม่ได้เป็นผู้ประกอบอาชีพเป็นทางค้าปกติของตน ก็สามารถที่จะเป็นผู้บริโภคและได้รับความคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าวได้ แต่อย่างไรก็ตามหากสัญญาลิสซิงหรือสัญญาเช่าทรัพย์สินแบบลิสซิงเป็นการทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใดซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบธุรกิจของตน สัญญานั้นก็เป็นสัญญาสำเร็จรูป ตามความหมายของสัญญาสำเร็จรูป ในมาตรา 3 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 ดังนั้นหากสัญญาลิสซิงที่คู่สัญญาทำขึ้นระหว่างกันจึงเป็นสัญญาสำเร็จรูป สัญญาลิสซิงก็อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 เนื่องจากเป็นสัญญาสำเร็จรูป

และหากสัญญาลิสซิงนั้น มีการตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ เพื่อความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิในทรัพย์สิน สัญญาลิสซิงนั้นก็ตกอยู่ภายใต้บังคับของ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 6

อีกทั้งในปัจจุบันนี้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งเมื่อพิจารณาจากผู้เช่าในสัญญาลิสซิง ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพย์สินในการประกอบอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือบริการอย่างอื่นเป็นทางค้าปกติ ดังนั้น ผู้เช่าจึงไม่เป็นผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2541 เพราะผู้บริโภคตามคำนิยามดังกล่าว หมายถึงผู้บริโภคที่เป็นการบริโภคส่วนบุคคล

มิใช่เพื่อการค้าหรือการประกอบธุรกิจ ข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ตามสัญญาลิสซิง จึงไม่เป็นคดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551

3. การแก้ปัญหาทงกฎหมายของนักกฎหมายไทย

จากปัญหาของสัญญาลิสซิงดังกล่าว นักกฎหมายไทยได้พยายามที่จะแก้ไข ปัญหาโดยการบัญญัติกฎหมายเพื่อนำมาบังคับใช้กับสัญญาลิสซิง โดยกระทรวงการคลัง ได้เสนอ ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจลิสซิง พ.ศ....³ แต่ร่างกฎหมายดังกล่าวยังไม่ได้รับการพิจารณาจากรัฐสภา ผู้เขียนเห็นว่า แนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นแนวทางที่เหมาะสม แต่ร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวมีความบกพร่องในเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาลิสซิงหลายประการ จึงควรที่จะมีการร่างกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาลิสซิงขึ้นมาใหม่เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับสัญญาลิสซิงต่อไป

นอกจากนี้การแก้ปัญหโดยการปรับใช้บทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งกับสัญญาลิสซิง ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาทงกฎหมายของสัญญาลิสซิงได้ เพราะสัญญาลิสซิงไม่ใช่สัญญาเช่าทรัพย์ และไม่ใช่สัญญาเช่าซื้อ จึงไม่สามารถนำบทบัญญัติลักษณะเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิงได้ อีกทั้งในปัจจุบันนี้ศาลก็ยังไม่ได้นำหลักการตีความสัญญามาใช้ในการวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาลิสซิงอย่างจริงจัง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายกับสัญญาลิสซิงไม่สามารถบังคับได้ถูกต้องตามสาระสำคัญของสัญญาลิสซิงตามหลักกฎหมายของต่างประเทศดังที่ได้ศึกษามาแล้ว

4. การแก้ปัญหาทงกฎหมายของนักกฎหมายในต่างประเทศ

ในต่างประเทศมีประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส และอนุสัญญาว่าด้วยลิสซิงทางการเงินระหว่างประเทศ ค.ศ.1988 มีการบัญญัติกฎหมายโดยเฉพาะมาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิง แต่ในประเทศอังกฤษ และเยอรมัน ไม่มีการบัญญัติกฎหมายมาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิง แต่ก็ได้มีการศึกษาสาระสำคัญของสัญญาลิสซิง และได้รับเผยแพร่อย่างแพร่หลายทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจในสัญญาลิสซิงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาทงกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาลิสซิง

³ ดูภาคผนวก ค,น.298.

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาสถานะทางกฎหมาย และปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญา ลิสซิงดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ใช้หลักการตีความสัญญาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว มาตรา 171,368

การเกิดขึ้นของสัญญาลิสซิงเกิดจากการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งของคู่สัญญาที่ประสงค์จะผูกพันกันตามสัญญาลิสซิง เช่น สัญญาที่มีมีข้อตกลงในการเช่ามีกำหนดระยะเวลาแน่นอน โดยให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจ่ายค่าเช่าเป็นงวดๆ และเมื่อจ่ายค่าเช่าครบถ้วนแล้วมีข้อตกลงให้ผู้เช่ามีสิทธิเลือกที่จะซื้อทรัพย์สิน เพื่อที่จะได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์โดยจะต้องจ่ายเงินอีกจำนวนหนึ่ง หรือ ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจรู้ว่าสัญญาลิสซิงมีสาระสำคัญอย่างไร และได้บอกกล่าวให้ผู้บริโภคทราบแล้วว่าเป็นการทำสัญญาลิสซิง หรือ ผู้ประกอบธุรกิจต้องการที่จะผูกพันตามสัญญาลิสซิง และได้แจ้งให้ผู้บริโภคทราบว่า หากผู้บริโภคต้องการได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะต้องจ่ายเงินอีกจำนวนหนึ่งเป็นต้น กรณีดังกล่าวจะต้องบังคับตามสัญญาลิสซิง ตามที่ได้แสดงออกมาเพราะเจตนาที่แสดงออกมาตรงกับเจตนาภายใน ดังนั้น จึงต้องผูกพันตามสัญญาลิสซิง ตามเจตนาที่แสดงออกมาตามหลักการตีความการแสดงเจตนาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 171

นอกจากนี้การจ่ายค่าเช่าในสัญญาลิสซิงยังมีลักษณะเป็นค่าตอบแทนการได้ใช้ทรัพย์สินและเป็นการใช้ราคาทรัพย์สินด้วย ดังนั้นจึงต้องจ่ายค่าเช่าเป็นงวดๆ แม้ค่าเช่าเป็นงวดจะเป็นค่าใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่าโอนกรรมสิทธิ์รวมอยู่ด้วย แต่ก็ยังเป็นจำนวนที่ต่ำกว่าค่าเช่าซื้อ เพราะในสัญญาลิสซิงเมื่อผู้เช่าชำระค่าเช่าเป็นงวดๆครบถ้วนแล้ว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าจะไม่โอนมาเป็นของผู้เช่าทันทีเหมือนกับสัญญาเช่าซื้อ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามสัญญาลิสซิงจะโอนมาเป็นของผู้เช่าเมื่อผู้เช่าแสดงเจตนาที่จะซื้อทรัพย์สินและจ่ายเงินค่าทรัพย์สินอีกจำนวนหนึ่ง

และหากจะบังคับให้เป็นไปตามสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบแล้วจะนำหลักกฎหมายใดมาใช้บังคับ เมื่อสัญญาลิสซิงไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้จึงต้องนำบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งตามมาตรา 4 และหลักสุจริตในมาตรา 5 มาใช้ในการตีความสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญา โดยอาศัยสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญาตามลักษณะเช่าทรัพย์สิน มาบังคับใช้กับสัญญาลิสซิง เพราะสัญญาลิสซิงก็เป็นสัญญาเช่าทรัพย์สินอย่างหนึ่ง

และสามารถนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปใช้ในการตีความเรื่องความระงับสิ้นไปของสัญญาลิสซิ่งในกรณีที่ทรัพย์สินในสัญญาลิสซิ่งสูญหายไปทั้งหมด สัญญาลิสซิ่งก็ระงับสิ้นไป แต่ไม่สามารถนำไปใช้ในกรณีที่ผู้เช่าในสัญญาลิสซิ่งที่เป็นบุคคลธรรมดาตายหรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย หรือผู้เช่าที่เป็นนิติบุคคลพ้นสภาพ เลิกประกอบกิจการหรือตกเป็นบุคคลล้มละลายทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติกฎหมายไว้โดยชัดแจ้งต่อไป

2. รัฐควรที่จะมีกฎหมายของฝ่ายบริหารกำหนดให้การประกอบธุรกิจลิสซิ่งเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา เพื่อให้มีสัญญามาตรฐาน (Standard Form Contract) มาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิ่ง ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 มาตรา 35 ทวิ โดยการออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญามาควบคุมการประกอบธุรกิจลิสซิ่ง ที่จะต้องใช้สัญญามาตรฐานแล้ว(Standard Form Contract) โดยมีหลักการ คือ ให้การประกอบธุรกิจลิสซิ่งเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา เพราะตามปกติประเพณีมีการทำสัญญาลิสซิ่งจะทำเป็นหนังสือ โดยใช้บังคับกับสถาบันการเงินด้วย และในสัญญานั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์เรื่อง วิธีการคำนวณอัตราค่าเช่าและราคาขายทรัพย์สิน วิธีการบอกเลิกสัญญาจะต้องมีการแจ้งบอกกล่าวก่อน หลักเกณฑ์เรื่องระยะเวลาในการแสดงเจตนาใช้สิทธิในการซื้อทรัพย์สิน เมื่อสัญญาลิสซิ่งสิ้นสุดลง หลักเกณฑ์เรื่องการดำเนินการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์³

3. รัฐควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายมาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิ่งโดยเฉพาะ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติสัญญาลิสซิ่ง โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ ความหมายของสัญญาลิสซิ่ง คือ สัญญาที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือเป็นผู้จัดหาทรัพย์สิน นำทรัพย์สินนั้นออกให้บุคคลอื่นได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น ด้วยการชำระค่าลิสซิ่งตอบแทนในการใช้หรือการได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินตามระยะเวลาที่ตกลงกัน โดยเมื่อสิ้นสุดสัญญาแล้ว บุคคลที่ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สิน มีสิทธิในการเลือกซื้อทรัพย์สิน ทำสัญญาลิสซิ่งต่อ หรือส่งมอบทรัพย์สินนั้นคืน การทำสัญญาลิสซิ่งต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือโดยไม่ต้องมีแบบของสัญญาลิสซิ่ง ทั้งการทำสัญญาลิสซิ่งในสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ กรณีอสังหาริมทรัพย์หากผู้ลิสซิ่งเป็นผู้บริโภคก็ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 การจดทะเบียนการประกอบธุรกิจลิสซิ่ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมผู้ประกอบการในการทำสัญญากับผู้บริโภค เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา และความมีเสถียรภาพทางการเงินและการคลังของประเทศเพราะเป็นธุรกิจให้บริการทางการเงินอย่างหนึ่ง

³ คู่มือกฎหมาย ข, น. 294.

การตีความสัญญาลิสซิง โดยใช้หลักการตีความสัญญาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว มาตรา 171 , 368 และต้องคำนึงถึงความสุจริตและเป็นธรรมซึ่งผู้ประกอบการค้าพาณิชย์ที่ดีจะพึงมีและปฏิบัติต่อกัน ความสอดคล้องกับมาตรฐานและแนวทางที่ถือปฏิบัติกันอยู่ในวงการค้าพาณิชย์ในประเทศหรือระหว่างประเทศแล้วแต่กรณีประเด็นทางการค้าที่คู่สัญญาผู้หรือควรจะได้รู้ และแนวทางที่คู่สัญญาเคยปฏิบัติต่อกันมาก่อน และความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนของกิจการค้าพาณิชย์ในประเทศหรือระหว่างประเทศแล้วแต่กรณี

สิทธิหน้าที่ของผู้ให้ลิสซิง มีหน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ลิสซิง และต้องส่งมอบทรัพย์สินในสภาพที่ซ่อมแซมดีแล้ว และเหมาะแก่การใช้ประโยชน์ และต้องรับผิดชอบในการส่งมอบทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องและการถูกรอนสิทธิ ตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540

สิทธิหน้าที่ของผู้ลิสซิง หน้าที่ในการชำระค่าเช่าเป็นงวดๆ ดังนั้นการชำระครั้งเดียวจึงไม่ใช่สัญญาลิสซิง การบำรุงรักษาและซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่า และการประกันภัยทรัพย์สินเหมือนเช่นวิญญูชนจะพึงปฏิบัติกับทรัพย์สินของตนเอง สิทธิของผู้เช่าในการเลือกซื้อทรัพย์สินเมื่อครบกำหนดระยะเวลาเช่า โดยต้องแสดงเจตนาซื้อทรัพย์สินไปยังผู้ให้ลิสซิงและต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคู่สัญญา ทั้งสองฝ่าย ตั้งแต่ขณะหรือหลังจากทำสัญญาลิสซิง ทั้งนี้ต้องก่อนที่สัญญาลิสซิงจะสิ้นสุดลง เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญา ตามอนุสัญญาลิสซิงทางการเงินระหว่างประเทศ ค.ศ. 1988

ความระงับของสัญญาลิสซิง โดยข้อตกลงในสัญญาเมื่อทรัพย์สินในสัญญาลิสซิงสูญหายทั้งหมดการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ ย่อมทำให้สัญญาลิสซิงสิ้นสุดลง การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ไม่ทำให้สัญญาลิสซิงสิ้นสุดลง ผู้รับโอนย่อมรับไปทั้งสิทธิหน้าที่ของผู้โอนซึ่งมีต่อผู้ลิสซิงนั้นด้วย สัญญาลิสซิงย่อมไม่ระงับไปเพราะเหตุความตายของผู้ให้ลิสซิงที่เป็นบุคคลธรรมดา ความตายของผู้ลิสซิงไม่ทำให้สัญญาลิสซิงสิ้นสุดลง และสิทธิหน้าที่ตามสัญญาลิสซิงย่อมโอนไปยังทายาท ผู้ให้ลิสซิงที่เป็นนิติบุคคล พันสภาพนิติบุคคล หรือเลิกประกอบกิจการ หรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย สัญญาลิสซิงย่อมสิ้นสุดลง

และการมีสมาคมกำกับผู้ประกอบการกิจการลิสซิง เพื่อประโยชน์ในการกำกับควบคุมผู้ประกอบการกิจการลิสซิง การรับข้อร้องเรียนจากลูกค้าของสมาชิก หรือระบบระงับข้อพิพาทระหว่างสมาชิกกับลูกค้าของสมาชิกอันเนื่องมาจากการประกอบการกิจการลิสซิง⁴

⁴ คู่มือคณวท ก. 286.